

Інформаційні та інноваційні технології в забезпеченні й організації освітнього процесу: тези доповідей і наукових повідомлень учасників ІХ конференції школи педагогічної майстерності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 102 с.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015

ЗНАЧЕННЯ ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЯК ОДНІЄЇ З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У раді європейських країн розглядають питання щодо можливості запровадження нової інноваційної системи освіти. Замість звичайного викладання предметів пропонується проведення навчального процесу за “явищами” або за темами. У новому форматі викладання дисциплін особі, яка навчається, не потрібно буде проходити повні курси з певної навчальної дисципліни, а буде дозволено обрати її окремі теми або фрагменти, що знадобляться їй в майбутньому. При цьому обирати будь-яку “тему” така особа буде, керуючись власними уявленнями щодо її доцільності у своєму подальшому житті. Кожна тема поділена на кілька занять із різними викладачами, чії програми повинні ідеально доповнювати одна одну. Однак слід констатувати, що все ж таки залишається відкритим питання, чи буде така педагогічна система ефективною формою організації навчання у вищій школі, або семінарські заняття, з якими органічно поєднуються лекції, є незмінною ефективною формою побудови навчального процесу?

На наш погляд, найбільш ефективною формою у вищій школі все-таки є семінарські заняття, які, поєднуючись з лекціями, доповнюють їх. Саме семінар виступає тією формою організації навчального процесу, при якій на етапі підготовки домінує самостійна робота студентів із навчальною літературою та іншими дидактичними засобами над рядом питань, проблем і завдань, а в процесі семінару проводяться активні обговорення, дискусії та виступи тих, хто навчається, під час цього вони під керівництвом викладача роблять узагальнюючі висновки і висновки, які можуть бути представлені у вигляді тез, повідомлень, доповідей, рефератів та ін.

Проведення семінарських занять дозволяє вирішувати наступні навчальні завдання: оптимально поєднувати лекційні заняття з систематичною самостійною навчально-пізнавальною

діяльністю студентів, їх теоретичну підготовку з практичною; розвивати вміння, навички розумової роботи, творчого мислення, вміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань; формувати у студентів інтерес до науково-дослідницької роботи та залучати їх до наукових досліджень, які проводять кафедри; забезпечувати системне повторення, поглиблення та закріплення знань студентів із певної теми; формувати вміння та навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності. Саме семінарські заняття, у процесі яких обговорюється та або інша наукова проблема, сприяють виконанню таких основних функцій: навчальна (поглиблення, конкретизація, систематизація знань, засвоєних під час лекційних занять і в процесі самостійної підготовки до семінару); розвиваюча (розвиток логічного мислення у студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем і т. д.); виховна (виховання відповідальності, працездатності, культури спілкування та мислення, формування потреби раціоналізації до навчально-пізнавальної діяльності та організації дозвілля); діагностично-корекційна і контролююча (контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин у його засвоєнні та їх подолання).

Говорячи про методичну концепцію організації та проведення семінарських занять, слід виходити з того, що до семінарських занять висуваються загальнодидактичні вимоги (науковість, доступність, єдність форми і змісту, забезпечення зворотного зв'язку, проблемність та ін.). При виборі методики проведення семінарських занять треба враховувати логіку викладання конкретної дисципліни та психолого-педагогічні особливості студентської групи; а також забезпечувати високий рівень мотивації навчальної діяльності студентів (вивчення теми доцільно починати із з'ясування її значення для засвоєння даної чи інших дисциплін, у майбутній професійній діяльності тощо). Необхідно дотримуватися принципу професійної спрямованості навчання у вищій школі та намагатися розвивати різнорівневі міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами, практичною діяльністю, що забезпечує формування єдиної системи знань, умінь і навичок сту-

дентів. Також важливим завданням є формування професійної культури і мислення, умінь самоосвіти. Отже, у процесі проведення семінарського заняття необхідно: забезпечувати органічну єдність теоретичного та дослідно-експериментального пізнання, тобто вони повинні гармонійно поєднуватися з лекційними, практичними і лабораторними заняттями та самостійною роботою студентів.

З урахуванням наведеного додамо, що залежно від завдань і змісту семінарських занять їх можна класифікувати як: 1) просемінари – проводяться зі студентами-першокурсниками з метою їх адаптації до лекційно-семінарської форми навчання у вищих навчальних закладах. Головним завданням просемінарських занять є формування у студентів умінь працювати з підручниками, першоджерелами, виконувати реферативні дослідження, готувати тези, доповіді та наукові виступи. Саме такий вид семінарів є своєрідним практикумом для підготовки першокурсників до навчально-пізнавальної діяльності на лекціях, у процесі практичних занять та самостійної роботи; 2) традиційні (тематичні) семінари, тобто орієнтовані на обговорення групи проблем, які опрацьовувалися студентами самостійно або на лекції. Серед тематичних семінарів найчастіше використовуються наступні їх різновиди: семінар-бесіда (обговорення заздалегідь підготовлених студентами доповідей, рефератів, творчих робіт); семінар-дискусія; семінар-конференція; семінар-круглий стіл; семінар-симпозіум; підсумовуючі семінари (повторення і систематизація знань, міжпредметні семінари та ін.); спецсемінари.

Викладач повинен звернути увагу студентів на необхідність глибокого ознайомлення з проблематикою семінару, неприпустимість механічного переписування матеріалу з одного або декількох джерел, використання чужих конспектів або плагіату з Інтернету. Слід підкреслити, що критичне осмислення матеріалу, різних поглядів на наукову проблему, побудова доказових, аргументованих виступів сприяє формуванню самостійного, творчого мислення, вкрай необхідного сучасному висококваліфікованому фахівцю, орієнтованому на діяльність в умовах високої конкуренції.

Викладач має бути зразком для студентів у підготовці до семінару. Він сам повинен глибоко і досконало опрацювати всю літературу, рекомендовану студентам, зробити необхідні замітки, ретельно сформулювати основні, додаткові, допоміжні питання, які необхідно і можна поставити студентам; продумати вступне і заключне слово семінару. Сьогодні необхідність проведення лекцій і семінарів одним викладачем залишається актуальним, адже саме за таких умов можливий єдиний підхід до вивчення окремих тем або питань курсу, здійснення систематичного контролю за самостійною роботою студентів.

Семінар у порівнянні з іншими формами навчання вимагає досить високого рівня самостійності в роботі з літературою. В організації семінарських занять реалізується принцип спільної діяльності, співтворчості, адже саме семінар є найважливішою формою засвоєння знань. У процесі підготовки до семінару закріплюються і уточнюються вже відомі і освоюються нові знання. Семінар як розвиваюча, активна форма навчального процесу сприяє виробленню самостійного мислення студента, формуванню інформаційної культури. Із точки зору методики проведення семінар являє собою комбіновану, інтегративну форму навчального заняття. Для підготовки та точної і повної відповіді на семінарському занятті студенту необхідно серйозно і ґрунтовно підготуватися. Для цього він повинен вміти працювати з навчальною і додатковою літературою та мати комплексні і якісні знання з різних навчальних дисциплін.

На наш погляд, викладання навчальних дисципліни за окремими темами або фрагментами не приведе до формування самостійного, творчого мислення, вкрай необхідного сучасному висококваліфікованому фахівцю, орієнтованому на діяльність в умовах високої конкуренції.